

İSTİHBARAT, CASUSLUK, KARŞI CASUSLUK, ÖRTÜLÜ OPERASYONLAR VE GÜVENLİK

Dr. Öğr. Üyesi Kaan Kutlu Ataç
Mersin Üniversitesi
kaanatac@mersin.edu.tr

ÖZET

İstihbarat, gelişmeler karşısında akıl yoluyla uyum sağlama, bilgiyi edinme ve tecrübeler ışığında uygulama yeteneğini ifade etmektedir. Bu haliyle istihbarat, en alt düzeyde bireyin günlük yaşantısından en üst düzeyde karmaşık devlet politikalarına kadar hayatın her alanında yer almaktadır. Kavram her şeyden önce zekânın kullanılmasıyla ilgilidir. İstihbarat akıl yürütme, plan yapma, problem çözme, soyut düşünme, karmaşık düşünceleri kavrama, çabuk öğrenme, tecrübelerden ders çıkarmayla ilgili zihinsel bir süreçtir. Milli güvenliği sağlamak adına rekabetçi ve kaotik uluslararası sistemdeki mücadelede devletler sürprizlerden kaçınmak adına muhtemel gelişmeleri önceden mümkün mertebe öngörmeye çalışırlar. Gelecekte ortaya çıkabilecek belirsizlikleri asgari düzeye indirmenin yolu ise yeni bilgilere dair haberlerin alınmasına bağlıdır. İstihbarat, üst düzey siyasi kararların alınması, oluşturulması ve yürütülmesinde siyasi karar alıcılara bu anlamda hayati destek sağlar.

İstihbarat, en alt
düzeyde bireyin
günlük
yaşantısından en
üst düzeyde
karmaşık devlet
politikalarına
kadar hayatın
her alanında ve
anında yer
almaktadır.

“Bond; James Bond”

Günümüz sinemasının bu repliğini bilmeyen çok az kişi vardır. Popüler kültürün hayali kahramanı İngiliz ajan James Bond, dünya güvenliğini koruma adına kötülere karşı mücadelesinde her daim zafere ulaşırken, istihbarat sanatının tüm inceliklerini mahir bir şekilde sergiler. Bond, dünya güvenliğini sağlarken istihbaratın temel uğraş alanları olan casusluk, karşı casusluk ve örtülü operasyonları araç olarak kullanır.

Her ne kadar hayali olsa da majestelerinin casusu Bond gerçek istihbarat dünyasına da ilham kaynağı olmuştur. Amerikan Merkezi Haber Alma Teşkilatı'nın (*Central Intelligence Agency - CIA*) efsanevi Başkanı Allen Welsh Dulles, Bond karakterinin yaratıcısı Ian Flemming ile dostluk kurmuş, romanlardaki casusluk faaliyetlerinde kullanılan teknik cihazların yapılması konusunda örgütünün teknik birimine talimatlar vermiştir. Flemming ve Dulles arasındaki dostluk o denli ileri seviyeye ulaşmıştır ki, *The Man With The Golden Gun* ('Altın Tabancalı Adam') filminin kapanış sahnesinde Bond, Dulles'in kendi meslek yaşamını kaleme aldığı *The Craft of Intelligence* ('İstihbarat Zanaatı') başlıklı kitabı okurken görülmektedir.

Türkçe'de istihbarat, Arapça 'istihbar' kökünden türetilmiş, kelime anlamıyla yeni öğrenilen bilgiler ve haber alma demektir. İngilizce'de '*intelligence*' olarak ifade edilen kavram ise çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Bu kelimenin anlamları üzerine yakın dönemde yayımlanan bir çalışma kelimenin yetmiş farklı şekilde kullanımının olduğunu ve her şeyden önce zekânın kullanılmasıyla ilgili olup, ortak tanımlamalara göre akıl yürütme, plan yapma, problem çözme, soyut düşünme, karmaşık düşünceleri kavrama, çabuk öğrenme, tecrübelerden ders çıkarmayla ilgili zihinsel bir süreç olduğunu ortaya koymuştur (Legg and Hutter, 2006). Buna göre istihbarat, gelişmeler karşısında akıl yoluyla uyum sağlama, bilgiyi edinme ve tecrübeler ışığında uygulama yeteneğini ifade etmektedir. Bu haliyle istihbarat, en alt düzeyde bireyin günlük yaşantısından en üst düzeyde karmaşık devlet politikalarına kadar hayatın her alanında ve anında yer almaktadır. Eğer gün içerisinde yağmurda ıslanmak istemiyorsanız evden çıkmadan önce meteorolojinin tahminlerine bakmak, işinize en kısa sürede gitmek için de trafik bilgilerini kontrol etmek zorundasınız. Ev ekonomisi için de pazardaki ürünlerin fiyatlarının yer aldığı internet siteleri size yardımcı olacaktır. Çocuğunuzun hangi okulda daha iyi bir eğitim alacağı konusu ise eşiniz ve çevrenizle yapacağınız istişarelere ihtiyaç duyar.

Gelecekte ortaya çıkabilecek belirsizlikleri asgari düzeye indirmenin yolu yeni bilgilere dair haberlerin alınmasına bağlıdır. Bu anlamda istihbarat, kararların alınması, oluşturulması ve yürütülmesinde üst düzey karar alıcılara hayati destek sağlar.

İster bilinçli ister bilinçsizce olsun, bireylerin hayatlarını istihbarat dâhilinde sürdürmeleri gerekir. Bu hayatta kalmanın ön koşuludur. Günlük akışta bireyin kontrolünde olmayan gelişmelerden olumsuz etkilenmesini engelleyecek çareler basit istihbarat bilgilerinden sağlanacaktır. Muhasebe alanında dünyanın en büyük firmalarından birisi olan Londra merkezli *PricewaterhouseCoopers* (PwC), şirketlerin itibarının korunması ve varlıklarının güvence altına alınması konusunda ‘kurumsal istihbarat’ hizmeti vermektedir. Şirketin internet sitesinde yer alan bilgilere göre, liderlerin fırsatlardan istifade edebilmek adına “güncel ve güvenilir istihbarat bilgisine” sahip olması gereklidir. Şirket, ticari ilişkilerin potansiyelini ve risklerini değerlendirmek amacıyla kamuya açık kaynaklar, sicil kayıtları ve farklı veri tabanlarından alınan bilgileri bir araya getirmekte, analiz etmekte ve değerlendirmektedir (PwC, [web]). Aynı süreçler, devlet düzeyindeki istihbarat faaliyetler için de geçerlidir. Milli güvenliği sağlamak adına rekabetçi ve kaotik uluslararası sistemdeki mücadelede devletler sürprizlerden kaçınmak adına muhtemel gelişmeleri önceden mümkün mertebe öngörmeye çalışırlar. Gelecekte ortaya çıkabilecek belirsizlikleri asgari düzeye indirmenin yolu ise yeni bilgilere dair haberlerin alınmasına bağlıdır. İstihbarat, üst düzey siyasi kararların alınması, oluşturulması ve yürütülmesinde siyasi karar alıcılara bu anlamda hayati destek sağlar.

Eğer istihbarat belirsizliklerin hüküm sürdüğü bir çevrede hayatta kalmakla ilgiliyse, o zaman en azından insanlık tarihi kadar eski bir uğraştır. Tanrı, Musa peygambere vaat edilmiş *Kenan* diyarına casuslar göndererek keşif yapmasını söylemiştir. Musa da, on iki kişiyi bölgedeki insanları, arazinin yapısını, toprağın verimini ve tarım ürünlerini araştırmaları için gönderir:

“Ülkeye bakın, nasıl bir yer? Yaşayan insanlar zayıf mı, güçlü mü; azlar mı, yoksa çoklar mı? Topraklar iyi mi kötü mü? Şehirleri nasıl? Çadırlarda mı, yoksa kalelerde mi yaşıyorlar? Arazi düz mü engebeli mi? Arazi ormanlık mı değil mi? Cesaretli olun ve toprakta yetişen meyvelerden getirin.” (Andrew, 2018)

Musa’nın casuslarına verdiği emirler bugün de geçerlidir: Çağdaş istihbarat örgütleri halen devlet politikalarına yardımcı olacak benzer istihbari bilgileri aynı yöntemle, yani casuslar aracılığıyla toplamaktadırlar. Devletlerin hedeflerinde yer alan insani, coğrafi, ekonomik, teknik ve sosyal istihbaratın önemi Musa’dan bu yana hemen hiç değişmemiştir. Belirsizliğin en aza indirgenmesi ve düşmanların gizli ve fesat planlarının bilindiği konusunda İslam’ın peygamberi Muhammed de, Allah tarafından *Zuhruf* suresinde uyarılmıştır: “Yoksa onlar bizim, gizlediklerini ve fısıldaştıklarını işitmediğimizi mi sanıyorlar! Hayır! Doğrusu şudur ki onların yanındaki elçi

**Belirsizliğin
önlenebilmesi
adına bilgiyi
topla, analiz et
ve bunları
pratiğe geçir.
Tüm bunları da
ince bir zekâ ile
yap. İşte size
gerek savaşta
gerekse de
ticaretle
başarının sırrı.**

meleklerimiz her şeyi kaydediyorlar.” İslam’ın ilk döneminde peygambere gizlilik içerisinde dinin dar bir çevrede tutulması ve ketumiyetle hareket edilmesi vahiy edilmişti.

Devlet adamlarına istihbaratın ne denli hayati öneme sahip olduğu ve devletlerarası mücadelede başarının kilit noktalarından birisi olduğu konusu doktrin olarak eski Çin’de ortaya konmuştur. Günümüzden yaklaşık 2500 yıl önce Çinli General Sun Tzu, *Savaş Sanatı* başlıklı kitabında istihbaratın ve casuslukla elde edilmiş gizli bilginin hükümdarlar ve komutanlar için vazgeçilmezliğini anlatır: “Ordunun casusluk kanadını en iyi kullanan hükümdar bilge hükümdar, en iyi değerlendiren komutan ise usta komutandır. Casusluk sonuç getirir. Ordunun harekâtındaki başarısı casusların becerisi ile orantılıdır” (Tzu, 1971: 149).

Fakat casusların becerisiyle düşmana ait bilgilerin elde edilmesi tek başına yeterli değildir. İstihbarat raporlarını anlamak ve değerlendirmek için ince bir zekâyı ihtiyaç vardır. Hasminizla ilgili bilgileri toplamak başarıyı getiren sürecin ilk halkasıdır. 2500 yıl öncesinden Çinli generalin hasmını tanımak için yürütülen çabaya verdiği önemle günümüzdeki muhasebe şirketi PwC’nin kurumsal istihbarat anlayışı çerçevesinde müşterilerine sunduğu raporlar arasında hiç bir fark yoktur: Belirsizliğin önlenebilmesi adına bilgiyi topla, analiz et ve bunları pratiğe geçir. Tüm bunları da ince bir zekâ ile yap. İşte size gerek savaşta gerekse de ticaretle başarının sırrı.

Hasımlara ait gizli bilgilerin casusluk yoluyla elde edilmesi insanlık kadar eski bir uğraş olsa da, istihbarat faaliyetlerinin devlet çapında teşkilatlanmış bir örgüt tarafından yürütülmesi oldukça yakın bir dönemde başlamıştır. Kanunlar çerçevesinde casusluk ve casusluğa karşı operasyonlar düzenleyen, gizli faaliyetlerle hasımlarının toplumsal, askeri, siyasi ve ekonomik yapıları üzerinde etkin olmayı amaçlayan örgütler bugünkü yapılarına 20. yüzyılın ikinci yarısında kavuşmuşlardır. Her ne kadar daha basit öncüllerinden bahsetmek mümkünse de, devletlerin bugünkü anlamda profesyonel istihbarat örgütlerinin kurulumu ancak 2. Dünya Savaşı’ndan sonraki küresel konjonktürde mümkün olmuştur. Örneğin Soğuk Savaş’ın galibi Amerika’nın istihbarat örgütü CIA, 1947’de Milli Güvenlik Yasası ile Türk Millî İstihbarat Teşkilatı (MİT) ise 1965’te Milli İstihbarat Teşkilat Kanunu ile kurulmuştur. Sovyetler’ in Soğuk Savaş dönemi korkulan istihbarat örgütü Devlet Güvenlik Komitesi - KGB (*Комитет Государственной Безопасности -КГБ*) ise 1954’te kurulmuştur.

Devlet çapında faaliyet gösteren istihbarat örgütleri en azından dört ana konuda siyasi karar alıcılara destek olur: 1) Stratejik sürprizlerle

İstihbarat örgütleri dört konuda karar alıcılara destek olur: 1) Stratejik sürprizlerle karşılaşmama; 2) karar alıcılara önlerini görebilme yeteneği sağlama; 3) karar alma sürecinde destek sağlama; 4) ilgili bilginin, ihtiyaçların ve metotların gizliliğinin sağlanması.

karşılaşmama; 2) Uzun dönemli tecrübeleriyle karar alıcılara önlerini görebilme yeteneği sağlama; 3) Siyasi karar alma sürecinde destek sağlama; 4) İstihbaratla ilgili bilginin, ihtiyaçların ve metotların gizliliğinin sağlanması. İstihbaratın en önemli ve öncelikli amacı devletin varlığını zaafa uğratacak muhtemel tehlikelerin, güçlerin, olayların ve gelişmelerin takibini yapmaktır. Yakın geçmişte Japonlar'ın ABD'nin Pearl Harbor limanına yaptıkları baskın ile Almanların 2. Dünya Savaşı'nda Barbarossa Harekâtıyla SSCB'ye saldırıları karar alıcı ve istihbarat örgütü arasındaki uyumsuzluğun ülkeleri stratejik sürprizlere nasıl açık hale getirdiğine örneklerdir.

Sürprizlere karşı devleti korumak yalnızca devletlerin saldırısıyla sınırlı değildir. 11 Eylül 2001'de El Kaide'nin ABD topraklarında düzenlediği çoklu terör eylemleri Washington'daki karar alıcılar için tam bir sürpriz etkisi yaratmıştır. Öte yandan sürpriz etkisi yalnızca askeri ve terör saldırılarıyla da sınırlı değildir. İstihbarat örgütünün diğer ülkelerdeki iç politik gelişmelerin hangi noktaya ulaşacağını öngörememesi de kendi milli güvenliği açısından sorun yaratabilir. 2011 Mart'ında Suriye'de başlayan iç savaşın kısa sürede yalnızca Suriye için yaşamsal bir sorun değil, aynı zamanda örneğin komşusu Türkiye'nin de milli güvenliğine yönelik ciddi tehdit yaratmıştır.

Devletlerin 'aşırı uzmanlaşmış' bürokratik yapıları olarak, istihbarat örgütlerinin çalışanlarının, siyasi karar alıcıların görev süreleri göz önüne alındığında, daha uzun süreli görevde kaldıkları ve belli alanlarda uzmanlaştıkları görülür. Siyasi karar alıcılar için bu uzmanlık alanlarındaki bürokratlar siyaset yapımında kilit destek rolüne sahiptirler. İlginçtir ki, milli güvenliğin diğer iki ana sacayağını oluşturan savunma ve dış politika konularında görev alanlar istihbarat çalışanlarıyla kıyaslandıklarında derinlemesine uzmanlık alanlarında genelde daha az görev sürelerine sahiptirler. Siyasi karar alıcılar çok belirgin konularda sadece onlar için hazırlanmış bilgilerle yoğunlaşmış anlık istihbarata ihtiyaç duyduklarından, bu bilgilerin konuyla ilgili derin bir geçmişi, içeriği, risk değerlendirmelerini, fırsatları ve muhtemel sonuçları içermesi gerekir.

İstihbarat örgütleri siyasi karar alıcılar için devlet çapında istihbarat faaliyetlerini hedef alanlarına göre klasik anlamda sekiz ana konuda gerçekleştirirler: Ekonomik, askeri, siyasi, teknolojik/endüstriyel, bilimsel, sosyal, coğrafik ve biyografik. Ekonomik istihbarat, bir ülkenin toplam ekonomik gücünü oluşturan faaliyetleri ile bu ekonomik gücün zayıf ve güçlü yanlarını uluslararası rekabet koşullarında ele alır. Askeri istihbarat, hasım ülkenin silahlı kuvvetlerinin yapısı, silah ve personel gücü ile operasyonel yeteneği konusunda bilgi toplar. Siyasi istihbarat, bir ülkenin siyasal yapısının nasıl olduğu ve siyasi gücün nasıl teşkil ettiği, kurumların siyasi mekanizma

Hasmın
istihbarat
örgütünden
eleman
devşirilmesi de
casusluğun en
temel
konularından
birisidir.

içerisindeki ilişkileriyle alakalıdır. Teknolojik/endüstriyel istihbarat, bir ülkenin milli gücünü oluşturan teknolojik/endüstriyel altyapısı ile bu yapının uluslararası rekabetçi ortamda hangi noktada bulunduğu ile ilgilidir. Bilimsel istihbarat, ülkenin özellikle ekonomik, teknolojik ve endüstriyel yapısının arge faaliyetlerine odaklanır. Sosyal istihbarat, ülkenin toplumsal dokusunu oluşturan nüfus, etnik-dini yapılar, eğitim, iletişim araçlarının kullanımı ve özellikle toplumsal zihniyetin anlaşılması üzerinde durur. Coğrafi istihbarat, ülkenin coğrafi özelliklerini ve bu özelliklerin siyasi-sosyal yapı ile ilişkilerini, özellikle askeri operasyonların nasıl icra edileceği noktasını dikkate alarak inceler. Biyografik istihbarat ise ülkenin siyasi, askeri, kültürel, ekonomik ve bilimsel seçkinlerinin bilgilerini toplama üzerine yoğunlaşır. Bu konu özellikle lider kadroların nasıl karar aldıklarının anlaşılması açısından önemlidir. Öte yandan, son yıllarda özellikle teknoloji ve iklim değişikliği gibi çeşitli gelişmelerin yanı sıra devlet dışı aktörlerin oluşturduğu güvenlik tehditlerine paralel olarak, bu ana konulara yeni faaliyet alanlarının eklenmesi gerekmiştir. Siber istihbarat, meteorolojik istihbarat ve terör istihbaratı günümüzde istihbarat örgütlerinin bu tür ilgi alanlarını oluşturmaktadır.

Tüm bu alanlara yönelik istihbari bilginin siyasi karar alıcıya raporlanması süreci sistematik bir şekilde yapılmalıdır. Söz konusu sistematik süreç istihbarat camiasında ‘istihbarat çarkı’ adı verilen bir döngü içerisinde gerçekleşir. MİT’in resmi internet sitesinde istihbarat çarkının nasıl oluştuğu belirtilmiştir. Buna göre;

“Çarkın birinci safhasında, devletin Millî Güvenlik Politikaları doğrultusunda istihbarat ihtiyaçları tespit edilir ve operasyon birimlerine iletilir. İkinci safhada, operasyon birimleri, belirli plânlar doğrultusunda açık ve kapalı kaynaklardan haberleri toplar ve değerlendirme ünitesine aktarır. Üçüncü safhada, operasyon birimlerinden ve servis dışı kurumlardan gelen haber, bilgi ve belgeler değerlendirme ünitesinde analize tâbi tutularak işlenir ve istihbarat niteliği kazanan raporlar yayınlanır. Yani, kullanılmak üzere, zamanında ve süratle ilgili kuruma ulaştırılır. Dördüncü safhada ise, ilgili kurumlar yalnız bu istihbaratı kullanmakla kalmazlar, sürekli olarak gözden geçirilen ve değerlendirilen öncelikler çerçevesinde yeni istihbarat ihtiyaçlarını tespit ederler.” (MİT, <https://www.mit.gov.tr/tarihce/giris.html>).

İstihbari bilginin toplanmasında esas olan hasma ait gizli bilgilerin elde edilebilmesidir. Uluslararası sistemde bir devlet veya örgüt hesabına hasmın temelde yukarıda ifade edilen sekiz ana konudaki gizli bilgilerinin özel yöntemlerle toplanması süreci ise casusluk faaliyetidir. Bu yöntemler en genel şekliyle ya insan faaliyetleri (insan istihbaratı / *Human Intelligence* -

İstihbaratın dış
politika ve milli
güvenlikle ilgili
önemli bir
boyutu da örtülü
operasyonlardır.
Birçok uzmana
göre örtülü
operasyonlar dış
politikanın
karanlık
sanatıdır.

HUMINT) ya da teknik/elektronik istihbarat (*Electronic Intelligence - ELINT*) faaliyetleridir. Örneğin casusluk ağınızı insanlardan oluşturduğunuz bir sistemle hasmınızın sekiz ana konuda bilgi toplamaya yönlendirebilmişseniz ve bunu da casusluğun gizli faaliyetleriyle yürütebiliyorsanız insan istihbaratında öne geçebilirsiniz. Hasımlarınızın karar mekanizmalarındaki hareket tarzını onların haberleşme sistemleri (telefonlar, e-postalar, bilgisayar sunucuları vb.) üzerinden kontrol edebiliyorsanız, bu halde de elektronik istihbaratta avantaj sağlayabilirsiniz. Yakın geçmişte Meksika ile ticaret görüşmelerinde ABD'nin güçlü elektronik istihbarat örgütü Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (*National Security Agency - NSA*), Meksika devlet başkanının şahsi e-postalarını kontrol ederek Meksika'nın müzakerelerde nasıl bir yol izleyeceğini toplantılardan önce tespit ettiği ortaya çıkmıştı (Spiegel Online, 2013).

Şekil 1: İstihbarat Çarkı

Kaynak: MİT, <https://www.mit.gov.tr/tarihce/giris.html> ve <http://www.mit.gov.tr/t-cark.html>

Hasmın istihbarat örgütünden eleman devşirilmesi de casusluğun en temel konularından birisidir. Bu halde de hasmın yürüttüğü gizli operasyonları ilk elden öğrenme ve kontrol edebilme imkânı ortaya çıkar. Soğuk Savaş'ın en sıcak günlerinde SSCB, İngiliz casusluk teşkilatının en önemli isimlerinden Kim Philby'yi kendi safına çekerek, İngiltere'nin haber toplama ve operasyon yeteneklerine büyük darbe vurabilmişti (Philby, 2003) Bu örnek bizi bir istihbarat teşkilatının en önemli uğraş alanlarından birine götürmektedir:

yazında ‘karşı casusluk’ olarak adlandırılan, hasmın kendi sisteminize girmesini önleme faaliyetleri. CIA’nin efsanevi karşı casusluk birimini yıllarca yönetmiş olan James Jesus Angleton’a göre, eğer istihbarat bir satranç oyunuysa, karşı casusluk satrancın şahıdır. Karşı casusluk bir istihbarat sevisinin bilgi ve donanım açısından en nitelikli bölümünü teşkil eder (Holzman, 2008). Örneğin CIA’nin SSCB üzerindeki casusluk faaliyetlerini yürüten birimin sorumlusu Aldrich Ames uzun yıllar SSCB’ye casusluk yapmıştır. Sovyetler, Ames’in aktardığı gizli operasyon bilgileri sayesinde ABD’nin kendisine yönelttiği casusluk ağının faaliyetlerini sekteye uğratabilmiştir. Dolayısıyla karşı casusluk, devletin sekiz ana konusunda hasmının sızmalarını önleyebilmek adına hayati öneme sahiptir.

İstihbaratın dış politika ve milli güvenlikle ilgili önemli bir boyutu da örtülü operasyonlardır. Birçok uzmana göre örtülü operasyonlar dış politikanın karanlık sanatıdır. Örtülü operasyon bir devletin veya devlet dışı aktörün iç işlerine müdahale edilmesi fakat bu müdahalenin her ne pahasına olursa olsun inkâr edilmesidir. Örtülü operasyonların sonucu bilinir ve gözle görülebilir. Fakat sonucun hangi kaynağa dayandığının bilinmemesi gerekir. Örtülü operasyonlar dış politika hedeflerine ulaşmada bir liderin öldürülmesi, hükümetlerin devrilmesi veya iç karışıklık çıkarılmasıyla ilgilidir. Siyasal müdahaleler, vekâlet savaşları, liderlere rüşvet verilmesi en yaygın örtülü operasyon türleridir. Bir hükümetin kararlarını etkileyecek ajanların devşirilmesi özellikle 20. yüzyılda ABD ve İngiliz istihbarat servilerinin dış politika hedeflerine ulaşmada sıklıkla başvurdukları bir yöntem olmuştur. Örneğin İran’da petrolün Başbakan Musaddık tarafından millileştirilmesinin ABD ve İngiltere’nin Orta Doğu’daki çıkarlarına ters düştüğü öngörüsüyle ABD ve İngiltere siyasi örtülü operasyonla meşru İran hükümetini 1953’te devirmiştir. Meşru bir hükümetin devrilmesinde ABD’nin etkin olduğu Başkan Obama tarafından Haziran 2009 Kahire konuşmasında belirtilmiş, CIA ise 2013’te yayınladığı belgelerle süreçteki rolünü resmen kabul etmiştir. (Obama, 2009; *The National Security Archive*, 2013).

Teoride örtülü operasyonları destekleyen yapıya hiçbir şekilde ulaşılmaması esastır. Akıllıca kullanıldığında karmaşık küresel dünyada milli güvenlik hedeflerine ulaşmada önemli bir aygıt olabilen örtülü operasyonlar, alelde ve dikkatsizce kullanılırsa siyasal skandallara yol açabilir ve diplomatik utanç kaynağı olabilir. Bunun da ötesinde gereksiz can kayıplarına ve öngörülemeyen kargaşa ve istikrarsızlıklara da sebebiyet verebilirler. Örtülü operasyonlar kışkırtıcı ve riskli olduklarından ve sonuçları itibarıyla açık çatışma çıkartma potansiyelleri olduğundan ciddi planlama gerektirirler.

Operasyonel örtülü faaliyetler siyasal, ekonomik ve askeri özel operasyonları içerir. Rüşvet, iktidara karşı direnmeyi özendirme, siyasal partilere fon sağlama, seçimlere müdahale etme siyasi örtülü operasyonlara örnek verilebilir. Sahte para basma, ticareti ve ekonomiyi yönlendirme, rakiplerin piyasaya girmesini engelleme ise ekonomik örtülü operasyon örnekleridir.

Özel örtülü operasyonlar ise genellikle sabotaj, muhalif isyancı grupların eğitimi ve suikastlar gibi askeri eylemleri içerir. SSCB'nin Afganistan'ı işgali sonrası CIA'nin mücahitlere uyguladığı eğitim ve silah programları tipik bir örtülü operasyon örneğidir. Benzer şekilde çeşitli ülkelerin son yıllarda Libya ve Suriye'de uyguladıkları operasyonlar bu kapsamdadır. Örtülü operasyonlarla rejim/hükümet değişikliği konusunda yapılan bir çalışmada ABD'nin Soğuk Savaş süresince toplama 64 örtülü operasyon gerçekleştirildiği, bunların 25'inin başarılı, 39'unun ise başarısız olduğu ifade edilmiştir (Carson, 2018).

Bütün unsurlarıyla istihbarat devletler için vazgeçilmez uğraş alanı olmaya devam edecektir. Zira güvenliğin sağlanmasındaki etkin rolünü ikame edebilecek herhangi bir başka örgütlenme henüz mevcut değildir.

KAYNAKÇA

Andrew, Christopher (2018). *The Secret World: A History of Intelligence* [E-book]. New Haven ve Londra: Yale University Press.

Carson, Austin (2018). *Secret Wars: Covert Conflict in International Politics* [E-book]. Princeton ve Oxford: Princeton University Press.

Holzman, Michael (2008). *James Jesus Angleton, the CIA, and the Craft of Counterintelligence*. Amherst: University of Massachusetts Press.

Lowenthal, Mark M. (2009). *Intelligence: From secrets to Policy*. 4. Baskı. Washington D.C.: CQ Press.

Obama, Barack. “Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09”, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09> (Erişim tarihi: 18 Haziran 2016).

Philby, Kim (2003). *My Silent War: the autobiography of a spy*. London: Random House.

PricewaterhouseCoopers,

<https://www.pwc.com.tr/en/hizmetlerimiz/danismanlik/yonetim-danismanligi/suistimal-incelemeleri/kurumsal-istihbarat.html>.

Spiegel Online (2013), “NSA Accessed Mexican President's Email”, 20 Ekim, <https://www.spiegel.de/international/world/nsa-hacked-email-account-of-mexican-president-a-928817.html> (Erişim tarihi, 6 Ekim 2017).

The National Security Archive, “CIA Confirms Role in 1953 Iran Coup”, <https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB435/> (Erişim tarihi: 18 Haziran 2016).

Tzu, Su (1971). *The Art of War*, çeviren, Samuel B. Griffith, London, Oxford, New York: Oxford University Press.

EK OKUMA

Fingar, Thomas (2011). *Reducing Uncertainty: Intelligence Analysis and National Security*. Stanford, California: Stanford University Press.

Keegan, John (2003). *Intelligence in War: Knowledge of the Enemy from Napoleon to Al-Qaeda*. New York: Knopf.

Lowenthal, Mark M. (2018). *The Future of Intelligence*. Cambridge: Polity Press.

İNTERNET

Millî İstihbarat Teşkilâtı, <http://www.mit.gov.tr>

Central Intelligence Agency, <https://www.cia.gov>

FİLM

Tinker, Tailor, Soldier, Spy (Köstebek). (2011). Yönetmen: Thomas Alfredson. İngiltere, Fransa, Almanya: StudioCanal.

Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK) Derneği, Türkiye’de uluslararası ilişkiler çalışmalarının gelişimine katkıda bulunmak, ilgili alanlarda çalışanları bir araya getirmek ve çalışmalarını desteklemek amacıyla bir grup akademisyen, medya çalışanı ve dışişleri mensubu tarafından 2004 yılında tarihinde kurulmuştur. 2010 yılından beri *International Studies Association* (ISA) ortak kuruluşu ve 2016’dan beri de *Balkan Political Science Association* (BPSA) üyesi olan UİK, iki yılda bir düzenlediği *Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitimi Kongresi* ile *Güvenlik Akademisi* ve *Dış Politika Akademisi* eğitim programlarını gerçekleştirmektedir. Uluslararası İlişkiler disiplininin Türkiye’deki gelişimine katkı yapmış öğretim üyelerine yönelik *Ustalara Saygı Ödülü* ile genç akademisyenlere yönelik *Teşvik Ödülü* veren UİK, başta *Uluslararası İlişkiler* dergisi ile *Güvenlik Çalışmaları* serisi olmak üzere kapsamlı bir yayım programı ile *Güvenlik Portalı* (GP), *Türkiye Barışı Koruma Veri Tabanı* (TÜBAKOV), *Kavram Avcıları* ve *Black Sea Young Reformers Fellowship* (BSYRF) projelerini hayata geçirmiştir.

UİK hakkında daha fazla bilgi almak için, lütfen [web sayfasını](https://www.uik.org.tr) (https://www.uik.org.tr) ziyaret ediniz.

© UİK 2019

Bu çalışmanın telif hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi (UİK)’e ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu çalışmada yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; UİK’in kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

Güvenlik Yazıları, NATO Kamu Diplomasisi Birimi tarafından desteklenmektedir.

Security Papers are supported by the NATO Public Diplomacy Division.